

kapłana. Kapłan został przedstawiony w tym rozdziale jako ten, który musi w pierwszym rzędzie rozwijać doskonałości chrześcijańskie, mające swą moc i źródło, zdaniem papieża, w ofierze krzyża. Ostatecznie Chrystus ukrzyżowany stanowi podstawowe odniesienie świętości kapłańskiej ochrzczonych jak i spełniających kapłaństwo ministerialne.

Całość treściową zamykają konkluzje zredagowane do całości rozprawy doktorskiej. Autor w formie syntetycznej zwraca uwagę, iż nauka Piusa XII w zakresie prezentowanej problematyki ześrodkowana była zwłaszcza wokół ofiary krzyżowej Chrystusa. Można jednak już dostrzec także te elementy, które zostaną w sposób wyraźny podniesione przez Vaticanum II.

Praca Stanisława Mojka stanowi interesujące studium nie tylko w aspekcie historycznym, lecz także posiada ono odniesienie do praktycznych przejawów życia kapłańskiego także w czasach współczesnych. Wskazuje ono zatem na aktualność nauki Piusa XII w zakresie prezentowanej problematyki. Należy uznać za szkodę, iż autor nie udostępnia całości swego studium. Byłoby to cenne w odczytaniu całości nauki papieża w tej materii. Jednak nawet podany fragment stanowi cenny materiał dla historyków liturgii, duchowości czy teologii moralnej.

Całość lektury ułatwia przejrzysty i dość poprawny język. W zakresie bibliograficznym autor nie zawsze zachował jednolitość i konsekwencję w stosowanych opisach bibliograficznych (por. np. s. 18, 20, 89, 90, 110, 112).

Należy ufać, że autor udostępni polskiemu czytelnikowi choćby w formie artykułów wyniki przeprowadzonych badań. Byłoby to cennym materiałem w badaniach nad liturgicznymi elementami duchowości kapłańskiej, która swe przejawy, i to dość wyraźnie, ma już w nauce Piusa XII.

Gniezno—Warszawa

KS. A. F. DZIUBA

KS. KAZIMIERZ DRZYMAŁA TJ, *Ks. Marcin Śmiglecki TJ*, (poligr. Kurii Prow. Polski Połudn. TJ), Kraków 1981, ss. 156.

Ks. Marcin Śmiglecki TJ (1563—1618) był nie tylko znakomitym profesorem filozofii i teologii oraz kanclerzem Akademii Wileńskiej, lecz także zasłynął na polu ekonomii, o czym nie tak dawno pisał prof. Edward Lipiński (1975). Ks. prof. Władysław Wicher zajął się kiedyś (1936) traktatem Śmigleckiego o lichwie i procentach od strony teologii moralnej. Postaci ks. Śmigleckiego, nazywanego Śmigielskim (po łacinie *Smiglecius*, *Leopoliensis* albo *Leopolitanus*, gdyż lata dziecięce i młodzieńcze spędził we Lwowie) poświęcił ks. prof. Kazimierz Drzymała już kilka artykułów (por. np. RBL 1965, z. 4). Zajął się bowiem Autor tą postacią już od czasów swoich studiów akademickich, ogłaszając w r. 1937, zachęcony przez prof. Stanisława Kota, pierwszą rozprawę o uczonym jezuitcie. Obecna praca jest monografią o życiu i działalności ks. Śmigleckiego w oparciu o bogatą dokumentację, zwłaszcza jezuitcką, zarówno w kraju jak i zagranicą.

Zasłynął ks. Śmiglecki przede wszystkim jako wybitny teolog-polemista, przeprowadzający liczne dyskusje z ewangelikami i Braciami Polskimi, zwanymi arianami, na tematy teologiczne, jak np. o powołaniu ministrów, czyli kapłanów, lub o preegzystencji Jezusa. W działalności polemicznej, która była podówczas jedną z form pracy duszpasterskiej, opierał się Śmiglecki na argumentach skrypturystycznych. Umiejętne używanie cytatów Pisma Świętego świadczy o jego wybitnym wykształceniu teologicznym.

Ostatni rozdział omawianej pracy, autorstwa Ludwika Nowaka, poświęcony został *Logice* Śmigleckiego, która była wysoko ceniona na Zachodzie, zwłaszcza w Anglii, o czym świadczyć może fakt trzykrotnego jej wydania w Oksfordzie.

Dobrze się stało, że ks. Kazimierz Drzymała przypomniał nam tę postać jezuickiego teologa, filozofa i polemisty. W dobie ekumenizmu nie należy zacierać różnic konfesyjnych, lecz w historycznych poszukiwaniach winno się precyzować stanowiska. Nic tak nie zbliża jak prawda wspólnie poszukiwana! Należy życzyć Autorowi, ażeby mógł opublikować nie wydaną jeszcze dotąd polemikę ks. Smigleckiego z Braćmi Polskimi, zwanymi arianami, o przedwiecznym bóstwie Chrystusa.

Kraków

KS. JERZY CHMIEŁ

NOËL QUESSON, *50 psaumes pour tous les jours. Jalons pour la prière et la méditation quotidiennes*, Droguet et Ardant, Limoges, t. I—II, 1978.

Autor w przedmowie wychodzi z faktu reformy liturgicznej, która wspólnocie uczestniczącej w liturgii podaje bogaty wybór psalmów 'niedzielnych w formularzach mszy. W ciągu trzech lat A, B, C Kościół posługuje się osiemdziesięcioma psalmami, które praktycznie, do czasu reformy liturgicznej, były nieznanne szerszemu ogółowi wiernych. Lecz czy to już wystarczy, że psalmy te są czytane lub śpiewane w języku ojczystym? Czy bogactwo ich myśli ogarnia wiernych, kształtuje ich życie? Czy stanowią one treść ich osobistej modlitwy? Takie oto duszpasterskie pytania stawia autor, stwierdzając równocześnie niewystarczalność samego tylko wprowadzenia psalmów do sprawowanej liturgii.

Psalmy bowiem są trudną lekturą dla współczesnego słuchacza czy czytelnika. Wiele na to składa się czynników, przede wszystkim odległość historyczna ich powstania, całe środowisko geograficzne, polityczne, społeczne i religijne dawnych epok, które mają w nich swoje odbicie. Mimo tych wszystkich historycznych uwarunkowań, psalmy mają niezwykłą wartość, nie dającą się zastąpić żadnymi innymi tekstami, i to zarówno dla wierzących Żydów, modlących się nimi od wieków, jak i dla Kościoła. Psalterz zawsze był, jest i pozostanie uprzywilejowaną księgą modlitwy Kościoła. Większość śpiewów mszalnych, do niedawna powszechnie używanych łacińskich formularzy mszalnych, zapożyczone były z psalmów. Również cały brewiarz zakonny czy kapłański opiera się na psalmach. To niezwykle znaczenie psalmów wypływa głównie z tego, że są one natchnionym Bożym Słowem i że stanowiły modlitwę samego Jezusa Chrystusa. I dlatego pozostają też one uprzywilejowaną modlitwą Chrystusa Mistycznego—Kościola.

Tak jednak, jak odnowione obrzędy Mszy św. wciąż wymagają objaśnienia, pogłębienia, katechezy, tak również trzeba wiernym pomóc odkryć i wprowadzić ich w ukryte, ale realne bogactwo psalmów, aby uniknąć rutyny w ich częstym recytowaniu. I, właśnie taki cel, wybitnie duszpasterski, przyświeca tym dwóm tomom rozważań ks. N. Quesson. Autor omawia w nich sto psalmów, najczęściej używanych w niedziele i większe uroczystości, oraz dołączając na końcu drugiego tomu rozważania poświęcone omówieniu dwu kantyków: *Benedictus* i *Magnificat*. W obydwóch tomach, podany jest wykaz odnośników wskazujących, który z omówionych psalmów jest używany w daną niedzielę czy święto poszczególnego roku.

Tak więc może duszpasterz przygotowujący homilię, przed każdą niedzielą, sięgnąć do odpowiedniego psalmu i towarzyszącego rozważania. Autor sugeruje posługiwanie się tymi rozważaniami przede wszystkim w charakterze codziennej, kilkuminutowej medytacji, na co zresztą wskazuje już sam podtytuł. Wtedy treść niedzielного psalmu stanowiłaby całotygodniową refleksję nad treścią niedzielного Bożego Słowa i przygotowywałaby równocześnie do głębszego udziału w liturgii następnej niedzieli. Autor zatem podchodzi do psalmów przede wszystkim od strony ich cha-